

زوهره عیشقی:

سه‌ره‌رای ده‌وئه‌مه‌ندی و ره‌سه‌نی جوړیگ له بیسه‌روبه‌ری له هونه‌ری کوردیدا به‌دی ده‌گریت

وهک که‌سیکی فارسی زمان سه‌رسامم
به هونه‌رمه‌ندی گه‌وره‌ه‌سه‌ن زیره‌ک

بۇ ئەۋەى بۇ يەكەم جار بەرھەمىكى هونەرى بە زمانى كوردى پىشكەش بکات، خانمە هونەرمەندى فارس، زوهرە عىشقى ماۋەى چەند رۆژنىك لە كوردستان بوۋە و بۇ ئەم مەبەستەش سەردانى چەند هونەرمەندىكى كرد و ئىستا لە قۇناغى خۇتامادە كوردنە بۇ پىشكەش كوردنى ئەم بەرھەمە، سەبارەت بەم بەرھەمە و كارە هونەرىيەكانى بە گشتى ئەم دىمانەبەمان لە گەلى ساز كرد و بەم شىۋەيە ۋەلامى پرسىيارەكانى گولانسى دايبەۋە.

جيهان ناسراون، كه پيويسته كورد و ئيرانييه كان شانازى پيوه بكن، ههروهها زانباريم دهبارى هونهرمه ندى ناسراو عهباسى كه مهندى و گروهى كامكاران و عه نده ليه كانيش ههيه كه له گروه هونهرييه سه ركه وتوو و ناسراو كانن، ئەمانه ئەو هونهرمه نده كوردانهن كه من له نزيكه وه دهياناسم و بينومن، له هونهرمه نده كونه كانيش من وه كه سيكى فارسى زمان سه سامم به هونهرمه ندى گوره ههسه ن زيرك له زور رووه وه و كاريگه ريشى به سه ر مته وه هه بووه.

*** هونهرمه ندى كورد چون ده تان سوود له مۇسقىاى ئيرانى وهرىگن به تايه تى مۇسقىاى سونه تى؟**
- من پيموايه ئەدەبىياتى هه مو نه ته وه كانى ئيرانى وه كورد و به لوج زور ده وه مهنده و له به كترىه وه نزيكه وه، به لام به هوى جياوازي زمانه وه مۇسقىايان تا رادديه ك جياوازه و هه ر نه ته وه يه كه به ژانرىكى تايه ت كار ده كات، وه ك باسم كرد ريتمه كانى مۇسقىاى كوردى زياتر خيران بويه ده تانرى لهم رووه سوود له مۇسقىاى فارسى وهرىگيرىت و به ريتمىكى هيمن كه مۇسقىاى فارسى پي ناسراوه گۇرانى كوردى و مۇسقىاى فارسى تيكهل بكرىت و به پيچه وانه وه ده تانرى ريتمى گۇرانى كوردى له فارسىدا سوودى لىج بييرىت، به لام رهنگه له هونه ر و مۇسقىاى ئينگليزىدا تو نه تانوى ئەم كاره ئەنجام بدى.
*** ئىستا له رۇژه لاتى ناوه راس ت مۇسقىاى كۆن و مۇسقىاى مۇدېرن ههيه وهك پۆپ و رۆك، هونهرمه نده كۆنه كان چون ده تان خۇيان له گهل ئەم شىوازه مۇسقىيه نوپانه بگونجىنن به جۆرىك كه رهسه نه كه پيارىزن و ناره زوه كانى خه لكيش پشتگوى نه خه ن؟**

- پۆپ يان رۆك و هه ر جۆره ستايلىكى مۇسقىا و گۇرانى وتن نابى ره ت بكرىته وه و ده بى رۆ له ويستى لاوه كانيش بگيرىت، به لام نابى بگاته ئەو ئاسته كى كه پۆپ يان جاز له سه رووى مۇسقىاى ره سه ن و سونه تى دابنرىت، ئە گه ر سه بىرى ميژووى هونه رى كورد و فارس

*** به حوكمى نه وى چه ندين ساله له بوارى گۇرانى و مۇسقىادا كا ده كات هه ست ده كات چ نزيك بوئىك له ئىوان هونه رى گۇرانى و مۇسقىاى كوردى و فارسىدا هه يه ؟**
- مۇسقىا خاوه ئىكى ديارىكراوى نييه كه بلين ئەمه مۇسقىاى ئەم نه ته وه يان ئەويانه، مۇسقىاى رۇژه لاتى ناوه راس ت به شيوه يه كى گشتى له وان ه مۇسقىاى ئيرانى و كوردى زياتر په يوه ندييان به سه ر شته وه هه يه، واته سه ر و شت به هه موو شيوه كانييه وه كاريگه رى به سه ر يانه وه هه يه و له گۇرانيه كانىندا به ته واوى ئەمه رهنگى داوه ته وه، هه ر يه كه له مۇسقىاى ئيرانى و كوردى تايه ته ندىتى خۇيان هه يه كه پي ناسراون، مۇسقىاى كوردى جوله ر ريتمه كانى زوره، له مه شدا زمان كاريگه ريه كى زورى هه يه به سه ر بوونى ريتم و جوله ي زوره وه، به لام له زمانى فارسىدا رهنگه ئەمه نه يىت، وه ك گوتم مۇسقىا خاوه ئىكى ديارىكراوى نييه، ده تانين بلين مۇسقىاى كوردى و فارسى زور شتى سه رنجرا كيشيان هه يه، بۆ سوود وهر گرتن لييان ناساييه و ئە گه ر هه ول بدرىت بۆ تيكهل كردنيان ئەوا كاريكى هونه رى ناوازه ده يىت و من خويشم ئىستا به نيازى ئەنجامدانى كاريكى هونه رى له و جۆره كه پيموايه هه ر هونه رمه ندىك كاريكى له م جۆره ئەنجام بدات له سه ر ئاستى رۇژه لاتى ناوه راس ت كاريكى سه رنجرا كيش ده يىت.
*** ئەى ده بارى هونه ر و هونه رمه ندىنى كورد چ زانباريه كت هه يه ؟**

- به لى زانباريم ده بارى هونه رمه ندىنى كورد ستانى ئيران هه يه به هوى كار كردن له گهل له ئاهه نكه كان، يه كىن له وان ه هونه رمه نده هه ميه رها نه عه ميه يه، ئەمه به كىك بوو له وه كه سانه كى كه له بوارى هونه رى زور به تانوا بوو و بۆ ماوه يه كى زور كارمان كرد، ههروهها كه سيكى وهكو هونه رمه نده غه ريب پور بۆ خه لكى ئيران و كوردانىش مايه ي شانازيه، چونكه تانوى به شيوه ي ئوپيرالى مۇسقىاى ره سه نى ئيرانى پيشكه ش بكات وهك ئوپيرالى مه ولانا و ئوپيرالى حافيز و چه ندين ئوپيرالى ديكه كه له سه ر ئاستى

پۆپ يان رۆك و هه ر جۆره ستايلىكى مۇسقىا و گۇرانى وتن نابى ره ت بكرىته وه و ده بى رۆ له ويستى لاوه كانيش بگيرىت، به لام نابى بگاته ئەو ئاسته كى كه پۆپ يان جاز له سه رووى مۇسقىاى ره سه ن و سونه تى دابنرىت

كه سيكى وهكو هونه رمه نده غه ريب پور بۆ خه لكى ئيران و كوردانىش مايه ي شانازيه، چونكه تانوى به شيوه ي ئوپيرالى مۇسقىاى ره سه نى ئيرانى پيشكه ش بكات وهك ئوپيرالى مه ولانا و ئوپيرالى حافيز و چه ندين ئوپيرالى ديكه

ريتمه كانى مۇسقىاى كوردى زياتر خيران بويه ده تانرى ئەم رووه وه سوود له مۇسقىاى فارسى وهرىگيرىت و به ريتمىكى هيمن كه مۇسقىاى فارسى پي ناسراوه گۇرانى كوردى و مۇسقىاى فارسى تيكهل بكرىت و به پيچه وانه شه وه ده تانرى ريتمى گۇرانى كوردى له فارسىدا سوودى لىج بييرىت

زۆھرە عىشقى لەدايكبووى شارى تاران-ى ئىرانە و پروانامەى ماستەرى لە زانكۆى هونەرە جوانەكانى تاران وەرگرتوو. ھەر لە تەمەنى مندالییەو و عەودالى فېرېبوونى مۇسقىقا و گۇرانى بوو و بە ژەنىنى پيانو تىكەل بە دىئای هونەر بوو و دواتر بە ھەموو بنەماكانى زانستى ئەو هونەرە ئاشنا بوو. مامۇستاكانى كەسانى ناودارى ئىرانى بوون وەك: وارتان ساھاكايان و خانى بەھجەت قەسرى و نایرە چولاكايان كە لە لای ئەوان بە مۇسقىقا و ئاوازی كلاسیك و ئۆپەرا ئاشنا بوو.

بۇ ماوەى ۱۸ سال بېژەر و پېشكەشكارى تى قى بوو و ئەندامى گروپى ئۆركېستراى سەمفونىك بوو. ھەر وھا سەرپەرشت و گۇرانىبىژى گروپى مۇسقىقا دەست ئەفشانە كە لە ئىران و زۆربەى ولاتانى دىكە بەرھەمى خۇيان پېشكەش كىردوو. ئاوازدا نەرى رېكخەرى چەندىن مۇسقىقا شانۆيش بوو.

زۆھرە عىشقى جگە لە وانەبىژى مۇسقىقا و پېشكەشكارى سەرقالى تۆيۆنەو ھەيكى بەرفراوانە لە سەر مۇسقىقا رۇژھەلاتى ناوەرەست و لەگەل ناودارانى ئەو بواردە چالاكى ھاوبەشيان ھەيە.

بەكەين دەبىنىن كە چەند هونەرەمەندىك ھەن جۆرىك ستابلى نوپیان ھىناوئەتە نىو گۇرانى و مۇسقىقا كە دەتوانىن بە پۆپى سوننەتى وەسفىان بەكەين بۇ نمونە ھايدە، حومەيرا، داریوش و چەندىن هونەرەمەندى تر كە رەنگە ئىستا ناوەكانیانم لە یاد نەبیت، زۆر لە هونەرەمەندەكان ھەولیانداوە بتوانن ھاوسەنگىيەك لە نىوان ئەم دوو جۆرە ستابلى درووست بەكەن، ئىستا لە كوردستانىش دەبىنىن كە زۆر لە هونەرەمەندان روویان لە ستابلى نوپىەكانى كوردى كىردوو، ئەمەش نەك بۇ ئەو ھى لاوەكان رازى بەكەن یان بۇ ئەو ھى كە مۇسقىقا رەسەنى خۇیان لە یاد بەكەن و پشنگوئى بەكەن، بەلكو لەبەر ئەو ھەيە كە ئىستا ئەم ستابلى هونەرەیانەش پىوستن بۇ گۇرانى وتن و ھەول سوود لەم ستابلىانەش وەرېگرن كە ئىستا بە پىوست دەزانریت، بە شىو ھەيكى گشتى ئىستا مۇسقىقا رۇژئاواى بەرامبەر بە مۇسقىقا سوننەتى و رۇژھەلاتى لە پېشكەوتنەدایە سەرەراى ئەو ھى كە مۇسقىقا ئىمە دەولەمەندە، بەلام پىوستى بە كار كىردى زياتر ھەيە بۇ ئەو ھى زياتر پېش بەكەوت لەسەر ئاستى جیھان، ئىستا دەبىنىن مۇسقىقا چىنى و ژاپۆنى روو لە بلاو بوونەو ھەيە لەسەر ئاستى جیھان بە گشتى، چونكە كەسانىك ھەن لەو بواردە ھەولى زۆر دەدەن ھىوادارم ئىمەش بتوانىن كارېكى لەو جۆرە ئەنجام بەدەن.

*** وەك كچە هونەرەمەندىكى فارس ئایا نیازی ئەوئەت نییە گۇرانىیەك یان بەرھەمەك بە زمانى كوردى پېشكەش بكات؟**

- بىنگومان بەرنامە ھەيكى لەم جۆرە ھەيە و ھاتنىشەم بۇ كوردستان ھەر بۇ ھەمان مەبەست بوو لە رېگای چەند ھاوړیەكى دلسۆزوو هونەرەمەند وریا ئەحمەد ناسى كە چەند سالێك لە ئەوروپا ژباو و تا راددە ھەيكى زۆر شارەزایى ھەيە لە بواری مۇسقىقا فارسى، من بىر لەو ناكەمەو ھەيكى ئایا ئەم گۇرانىیە كوردیە چ ئىزافە ھەيكى دەخاتە سەر كاروانى هونەرى خۆم یان جەماوەرم لە نىو كورددا زياتر دەبیت، من بىر لەو دەكەمەو ھەيكى كارېكى جوان پېشكەش بەكەم كە من پى رازى یم و تىیدا سەرکەوتوو یم و ھىوادارم ئەم كارە بىتتە سەرەتایەكى باش بۇ ئەو ھى لە داھاتوودا كارى دىكەش ئەنجام بەدەم، چونكە من یەكینكەم لەو كەسانەى كە زۆر حەز دەكەم جگە لە زمانى فارسى بە زمانى گەلانى دراوسى ئىرانىش گۇرانى بلىم.

*** لەو چەند رۇژەى كە لە كوردستان بوو چ شتىك سەرنجى راکىشاو دەربارى هونەرى كوردى بە گشتى؟**

- لەو چەند رۇژەى لێرە بووم سىدى فرۆشەكانى ئێرەم بىنى بۇ ئەو ھى لە نىكەو ھاگادارى فەرھەنگى هونەرى یم ئەو ھى تىبىنىم كىرد جۆرىك لە بى سەرۆبەرى ھەيە لەم روو ھەو ھىوادارم بتوانریت ئەو كەموكۆرپانەى كە ھەن نەھیلرین.

ئەركان ھېرش دەكاتە سەر نۆرگول

ئەستىزە ناسراوى توركى ئەركان بتكىيا بىدەنگى دزى خانمە ئەستىزە توركى نۆرگول يەلىشجاي شكاند و بە درۆزنى ۋەسەف كىرد، چۈنكى پىششتر نۆرگول ھۆكارى بەشدارى نەكردنى لە زنجىرە درامماى (پاشماۋە) بۇ دەستدرىژى كىردنى ئەو ئەستىزە گەپاندېۋو. ئەركان ۋەتەكانى نۆرگولى بە درۆ خستەۋە و لەم بارىبەۋە وتى: گشت ۋەتەكانى نۆرگول پىششتر بەرنامە و پلان بۇ دارپۇراۋ بوو بۇ ئەۋەى ناۋى مەن بزپىنى، نۆرگول لە كارەكەى دوورخرايەۋە و بە ۋىستى خۇى پاشەكشەى نەكردوۋە ۋەك خۇى دەلىج، چۈنكى رەفتار و ھەلسوكەۋەتەكانى نەشباۋ بوون.

ئەركان رەفتارەكانى نۆرگولى بە «بەدرەۋىشتى و قىزەۋەن» ۋەسەف كىرد و زىياتر وتى: رەفتارەكانى شىباۋ و گونجاۋ نەبوون و پابەند نەبوو بە بەرنامەكان بۇيە دەركراۋ ھەرچەندە دواتر ۋىستى بگەپىتتەۋە و داۋاى لىبۋوردنى كىرد، بەلام كات بەسەرچۋوبو و برىبارى دەركردنى درابو، نۆرگول مايەى بەزەبى پىنھان بوو و تىمى كار زۇر چاۋپۇشسىيان لىكىرد لەبەر ئەۋەى ئافزەتە و كورپىكى ھەيە، بەلام خۇى ئەۋەى لەبەرچاۋ نەگرت و زۇر جار دەھاتە شوپنى ۋىنەگرتن بە سەرخۇشى و دوور لە رەۋىشت رەفتارى دەكرد.

ھەر لە بارەى ئەم كىشەيە ئەركان دەلىج: ئىمە ماۋەى سالىك و نىو بەرگەمان گرت و پىشتىگىرى تەۋاۋمان كىرد و رەفتارەكانىمان بە نىيازپاكى ۋەسەف كىرد و تىمان رەنگە لە روۋى دەروونىيەۋە ماندوۋ بىت، بۇيە ھاۋبەشى خەمەكانى بوۋىن، بەلام ئەمەى بە ھەلە لىكىدايەۋە، و چەندىن ھەۋالى نادروست و درۆى ھەلبەستراۋى دزى ئىمە بلاۋكردەۋە و رايگەيانند كە ئىمە دەستدرىژى سىكىسىمان كىردىتە سەرى.

كريستن نامۆزگارى ديزى دەكات

دوای ئەو سەرکەوتنە زۆرى کە بەشى نوێی فیلمی جەنگی ئەستێرەکان (Star Wars: The Force Awakens) بە دەستپێنا، ديزى ريدلى بە رەچەلەك بەریتانی پالەوانی فیلمە کە بوو بەبەتیی بەشیکی زۆری میدیاکان و لە زۆر روووە گرنگیان بەم ئەکتەرە گەنجە داو و پێشبینی ئەوەشيان کرد کە لە داھاتوو بێتتە یەکیک لە ئەستێرە ناوآرەکانی ھۆلیوود.

کریستین ستیوارت چەند نامۆزگارییەکی پێشکەش بە ديزى کرد بۆ ئەوێ تووشی ھەلە نەبێت لە داھاتوودا، لەم بارەییوە کریستین دەلی: سەرکەوتن دەبێتە ھۆی ئەوێ کە ئەکتەر ناوبانگ پەیدا بکات و باس بکەیت، بۆیە نامۆزگاری سەرەکیم بۆ ديزى ئەوێ کە زۆر گرنگی بە میدیاکان نەدات تەنات ئەگەر باسی ژبانی تایبەتیشی بکەن و پروپاگەندە نادروستیشی لەسەر بلاوبکەن، لە جياتی ئەو پێوستە گرنگییەکی زۆر بە کارەکانی خۆی بدات کە دەبێتە ھۆی ئەوێ بە خۆشگۆزەرانى بژیت.

ستیوارت ھەرۆھا روو لە ديزى دەكات و دەلی: ئەو کارى توو خۆشدووی و دەبێتە ھۆی کامەرانى بۆت ئەنجامى بدە، ھەر کارىک بێتە ھۆی بێزار بوون پشگوییى بخە، چونکە بە ناوبانگ بوون و ناسراوى چەند دەبێتە ھۆی خۆشگۆزەرانى ئەوئەندەش گرفت و ئاستەنگت بۆ درووست دەكات، ئەمەش پێوستى بەوێ کە بە تەواوى خۆتى بۆ ئامادە بکەى بۆ ئەوێ ئەبێتە بەرپەست لەبەردەم کاروانى ھونەرىت.

كارينا پاکستان رەت دەكاتەوہ

ھەرچەندە تا ئیستا چەندین فیلمی ھاوبەشى ھیندى و پاکستانى بەرھەمھێنراون، ھەرۆھا زۆر لە ئەکتەرەکان بەشدارىیان لە فیلمى ولاتەكەى دیکە کردووە و سەرکەوتنى زۆرىشیان بە دەستپێناو، بەلام خانمە ئەکتەرى ناسراوى ھیندى کاترینا کاپور گشت ئەو ھەوالانەى رەت کردووە کە باس لەو دەکەن بەشدارى لە فیلمىکدا بکات کە باکگراوئەندىکى پاکستانى ھىە و بە بەرھەمىکى پاکستانى دادەنرێت.

پێشتر چەند سەرچاویەك رایانگەیانداو بوو کە کاترینا رەزامەندى دەربەرپووە بەشدارى لە فیلمىکدا بکات کە لە دەرھێنانى شوەعیب مەنسورى پاکستانىیە، بەلام کاتىک لە کۆنگرەییەکی رۆژنامەنووسیدا پرسىارى ئەوئەیان ئاراستەى کاترینا کرد، لە وەلامدا بە توندى رەتى کردووە و وتى: ئەمە بە ھىچ شىوێك راست نىیە، من نە بەشدارى لە ھىچ فیلمىکى پاکستانىدا دەکەم و نە بە نیازىشم لە داھاتوودا ئەم کارە بکەم، ھەرۆھا کەشیش داواىەکی لەم شىوہیە ئاراستەى من نەکردووە.

شایەنى باسە تا ئیستا چەندین فیلم بەرھەمھاتوون بە مەبەستى کەمکردنەوہى گرژى و ئالۆزى نىوان پاکستان و ھىندستان و زۆر لە ئەستێرە ناسراوئەکانى ھىندستان بەشدارىیان تىدا کردووە و لە زۆر روووە کىشەکانیان خستۆتەروو لەوانە ئەمىتاب باتشان و سەلیم خان و شارووخان و چەندانى دیکە.

خزمەت بە هونەری کوردی بکات و دەلیت: من
بە تاوانی دەزانم کاتێک هونەرمەندیك
دەلیت تەنیا من، بە کارکردنی چەند
هونەرمەندیك پیکهوه بەشیوهی کۆم
من پیم وایه دەتوانیت کاریکی جوان
پیشکەش بکړیت، بەلام ئە گەر بێت و هەر
بەکە و لەلای خۆی ئەو کاره بکات رەنگه نەتوانیت
سەد لە سەد سەرکەوتوو بیت.

گۆرانی (ئاگر کەتیبە دلێ من) کە بەکێکە
لە گۆرانییە ناسراوەکانی و تانیستا چەندین
هونەرمەند ئەو گۆرانییەیان گوتووەتەوه،
سەبارەت بە نهيی سەرکەوتنی ئەم
گۆرانییەش دەلێ: میلۆدی ئەم گۆرانییە
هی خۆم نییە، پێشتر بیستبووم شتیکی
زۆر خۆش بوو لەلام، منیش وشەم
لەسەر ئەم میلۆدیە دانا و کاریگەری
گۆرانییەکە بەسەر منەوه وایکرد
کەوا شتیکی جوان و پوختی لێ
دەرپچیت و بە ئاسانی بچیتە ناو
ناخی مرۆڤەوه، بە برۆی من ئەم
ئاسان چوونە ناخی مرۆڤە
وایکرد کەوا زیاتر لە (۳۲)
هونەرمەند ئەو گۆرانییە
بڵێنەوه زۆرێکیان تەلە فۆنیان
بۆ کردم کەوا دیانەوی ئەو
گۆرانییە بڵێنەوه، بەلام
هەبوه پرسیاری لێ
نەکردووم.